

ZJAWISKO EUFEMIZACJI W ŚWIETLE KOMUNIKATYWNEJ ZASADY UKRAIŃSKIEJ TOLERANCJI

Iryna Skovronska

*Kandydat nauk filologicznych, Profesor nadzwyczajny,
Kierownik Wydziału Języków Obcych i Kultury Mowy
Lwowskiego Państwowego Uniwersytetu
Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, (Lwow, Ukraina)
e-mail: sdfortissimo@gmail.com
ORCID ID 0000-0002-6261-3393*

Bohdana Yuskiv

*Starszy Wykładowca Wydziału Języków Obcych i Kultury Mowy
Lwowskiego Państwowego Uniwersytetu
Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, (Lwow, Ukraina)
e-mail: dexter@mail.lviv.ua
ORCID ID:0000-0002-0602-0630*

Streszczenie. Artykuł poświęcony jest wyjaśnieniu komunikatywnej zasady tolerancji w dyskursie ukraińskim, który jest realizowany za pomocą reprezentacji zjawisk eufemizacji, tabu i związanych z postawą Ukraińców wobec realiów życia, prawa, moralności.

Realizacja komunikacyjnej zasady tolerancji polega na dążeniu do maksymalnej poprawności, przewidywaniu sytuacji, które mogą być związane z konfliktem, zniewagą, nieporozumieniem. Eufemizacja jako element kultury językowej może również sprawić, że stanie się ona hiper korektą - zgodnie z przedstawieniami rodzimych użytkowników języka o idealnych formach wyrazu, które występują w roli ważnych społecznych markerów-stereotypów.

W szerokim rozumieniu „eufemizm” - jest słowem lub wyrażeniem, które służy w odpowiednich warunkach, sytuacjach, czyli dyskursie, zastępując takie oznaczenia, które mówca interpretuje jako niepożądane, nie do końca uprzejme, zbyt surowe; albo neutralne emocjonalnie słowo lub wyrażenie, które jest używane zamiast synonimicznych słów lub wyrażeń, które mówca postrzega jako obsceniczne, niegrzeczne lub nietaktowne. W wąskiej interpretacji jest to słowo lub wyrażenie, które zastępuje słowa tabu.

Eufemizm wyraża się tylko w związku z odpowiednimi tematami i obszarami działalności - w szczególności: nazwami części ciała; nagość; procesy fizjologiczne; życie seksualne; polityka i coś z tym związanego; choroby i coś z nimi związanego; śmierć; wady ludzi (oszustwo, głupota, pijaństwo, palenie, narkotyki, uzależnienie od narkotyków); fizyczne oznaki osoby, jej wady; finanse i powiązane z nimi działania; brutalność, przekleństwa, pseudonimy; kara, wina. W języku każdego społeczeństwa istnieją zarysowane powyżej rzeczywistości, znaki, przedmioty, zjawiska, które wymagają kodowania, zaciemnienia, przykrycia.

Eufemizmy nie tylko ilustrują specyfikę narodowego językowego obrazu świata. Są charakterystycznym narzędziem stylistycznym, pozwalają zróżnicować język

w zależności od różnych warunków, w razie potrzeby zasłonić i ukryć, jeśli jest to konieczne, swoje intencje, aby uniknąć konfliktów komunikacyjnych, które mogą powstać w bezpośredniej komunikacji różnych osób, przedmiotów i właściwości, w celu wypowiedzenia artystycznych środków wyrażania mowy w aspekcie stworzenia różnych zmysłowych konotacji. Dynamikę procesów eufemizacji tłumaczy dążenie osoby do pomyslniej (udanej) komunikacji, ocenianiem w dowolnym momencie i ponownym ocenianiem form wypowiedzenia, które pełnią funkcję niejawnosci oceny negatywnej, w celu poprawy komunikacji. Eufemizmy stały się przedmiotem zainteresowania badaczy w związku z komunikacją polityczną, w dziedzinie dyskursu medialnego.

Słowa kluczowe. Zasada komunikacji, eufemizm, tabu, dyskurs, tolerancja.

THE PHENOMENON OF EUPHEMISM IN DISPLAYING COMMUNICATIVE PRINCIPLE OF TOLERANCE IN THE DISCOURSE OF UKRAINIANS

Iryna Skovronska

Candidate of Philological Sciences, Docent,

Department of Foreign Languages and Culture of Professional Speech

Lviv State University of Internal Affairs, (Lviv, Ukraine)

e-mail: sdfortissimo@gmail.com

ORCID ID 0000-0002-6261-3393

Bohdana Yuskiv

Senior Teacher of the Department of Foreign Languages

and Culture of Professional Speech of

Department of Foreign Languages and Culture of Professional Speech

Lviv State University of Internal Affairs, (Lviv, Ukraine)

e-mail: dexter@mail.lviv.ua

ORCID ID 0000-0002-0602-0630

Abstract. The article is devoted to clarifying the communicative principle of tolerance in the Ukrainian discourse, which is realized by the representation of the phenomena of euphemization, taboo and related to the attitude of Ukrainians to the realities of life, law, morality. The implementation of the communicative principle of tolerance is expressed in the pursuit of maximum correctness, the prediction of situations that may be related to conflict, abuse, misunderstanding. Euphemisation as a component of language culture can also make it hypercorrect - in line with representations of native speakers about ideal forms of expression that act as important social markers, stereotypes.

In the broad sense, "euphemism" is a word or expression that serves in appropriate conditions, situations, that is, discourse, to replace such notations that the speaker interprets as undesired, not at all polite, too harsh; or an emotionally neutral word or expression that is used instead of synonymous words or expressions that the speaker perceives as obscene, rude, or tactless. In narrow interpretation, it is a word or expression that replaces taboo words.

The euphemism is expressed only in connection with the relevant topics and fields of activity - in particular: the names of the parts of the body; nakedness;

physiological processes; sex life; politics and something related to it; illnesses and something related to them; death; people's shortcomings (deception, stupidity, drinking, smoking, drugs, drug addiction); physical signs of a person, his faults; finance and related to it actions; brutality, curses, nicknames; punishment, guilt. In the language of every society there are realities, signs, objects, phenomena, outlined above, which require encoding, darkening, cover.

Euphemisms not only illustrate the peculiarities of the national linguistic picture of the world. They are expressive stylistic means that allow to vary the language depending on different conditions, to veil and conceal their intentions when necessary, to avoid communicative conflicts that may arise in the direct communication of different persons, objects and properties, and to be eloquent artistic means of expressiveness of speech in the aspect of creation different meaningful connotations. The dynamics of euphemistic processes are explained by the person's desire for successful communication, by the timely evaluation and reassessment of the forms of expression that fulfill the function of the implicitness of the negative evaluation in order to improve communication. Euphemisms have become a subject of interest for researchers in connection with political communication, in the field of media discourse.

Key words: communicative principle, euphemism, taboo, discourse, tolerance.

ЯВИЩЕ ЕВФЕМІЗАЦІЇ У ВІДОБРАЖЕННІ КОМУНІКАТИВНОГО ПРИНЦИПУ ТОЛЕРАНТНОСТІ УКРАЇНЦІВ

Ірина Сковронська

кандидат філологічних наук, доцент,

завідувач кафедри іноземних мов та культури фахового мовлення

Львівського державного університету внутрішніх справ (Львів, Україна)

e-mail: sdfortissimo@gmail.com

ORCID ID 0000-0002-6261-3393

Богдана Юськів

старший викладач кафедри іноземних мов

та культури фахового мовлення

Львівського державного університету внутрішніх справ (Львів, Україна)

e-mail: dexter@mail.lviv.ua

ORCID ID 0000-0002-0602-0630

Анотація. Стаття присвячена з'ясуванню відображення комунікативного принципу толеранті в українському дискурсі, що зреалізовується репрезентацією явищ евфемізації, табуїзації і пов'язане із ставленням українців до реалій життя, закону, моралі. Реалізація комунікативного принципу толерантності виражається у прагненні до максимальної коректності, прогнозуванні ситуацій, що можуть бути пов'язані із конфліктністю, образою, непорозумінням. Евфемізація як один із компонентів культури мови може зробити її і гіперкоректною – у відповідності з представленнями носіїв мови про ідеальні форми виразу, які виступають в ролі важливих соціальних маркерів-стереотипів.

За широкого розуміння „евфемізм” – це слово чи вираз, що слугують у відповідних умовах, ситуаціях, тобто дискурсі, для заміни таких позначень, які

мовець тлумачить як небажані, не зовсім ввічливі, надто різкі; чи емоційно нейтральне слово або вираз, що його використовують замість синонімічних слів чи виразів, які мовець усвідомлює як непристойні, грубі чи нетактовні. У вузькому трактуванні – це слово чи вираз, що замінює табуовані слова.

Евфемізація виражається лише у зв'язку із відповідними темами і сферами діяльності – це зокрема: назви частин тіла; нагота; фізіологічні процеси; сексуальне життя; політика і децо, що з нею пов'язане; хвороби і децо, що з ними пов'язане; смерть; недоліки людей (обман, нерозумність, пияцтво, паління, наркотики, наркоманія); фізичні ознаки людини, її вади; фінанси та дії, що з ними пов'язані; брутальність, прокляття, клички; покарання, провина. У мові кожного соціуму існують реалії, ознаки, предмети, явища, окреслені вище, що потребують кодування, затемнення, прикриття.

Евфемізми не тільки ілюструють особливості національної мовної картини світу. Вони є виразним стилістичним засобом, дозволяють варіювати мову залежно від різних умов, вуалювати і приховувати за необхідності свої наміри, уникати комунікативних конфліктів, які можуть виникнути при безпосередній комунікації різних осіб, предметів і властивостей, бути промовистими художніми засобами виразності мовлення в аспекті створення різноманітних смислових конотацій. Динаміку процесів евфемізації пояснюємо прагненням людини до успішної комунікації, повсякчасним оцінюванням і переоцінюванням форм висловлювання, що виконують функцію імпліцитності негативної оцінки задля покращення спілкування. Евфемізми стали об'єктом зацікавлення дослідників у зв'язку з політичною комунікацією, у сфері медіа-дискурсу.

Ключові слова: комунікативний принцип, евфемізм, табу, дискурс, толерантність.

Formulation of the problem. Modern linguistic studies are in line with anthropocentrism, but in the analysis of discourse, researchers focus primarily not on the person as a subject of knowledge, but on the collective consciousness of the linguistic and cultural group, which stereotypes relevant concepts, phenomena, environment and facts about the environment and the facts of the environment. to communication in the form of speech units, which, very importantly, consistently take into account national and national moral and ethical standards, rules, etc. under the influence of certain archetypes, beliefs, etc.

Relevance of the research topic. Language implements the function of imposing upon a person an imaginary world with which he or she needs to identify and in which to act. It was no coincidence that Heidegger's words were that man is the master and the captive of the language. When considering such discourses, one must take into account the powerful effect of them on the person, his behavior, thinking and communicative, so the principle of anthropocentrism in the modern scientific paradigm is supplemented by the equally influential principle of discourse centrality, which is especially intensified today - in times of constant influence of the person on information, etc.

State of the study. Linguists are actively developing the problem of the influence of different types of discourse, in particular on human consciousness. Among the researchers whose works have been performed in this perspective, we should mention first of all such scholars as: N.S. Arapova, V. Mokienko, V. Teli,

O. Kubriakova, M. Alefirenko, V. Uzhchenko, D. Uzhchenko, O.M. Katsev, A.B. Prudivus, E.E. Tyurina, NM Potapova. Euphemisms are considered in a newer format, giving them the status of discursive expressions (E. Kubriakova, 2007, pp. 85-92).

The purpose and purpose of this scientific exploration is to determine the linguocultural role and functional load of common euphemisms in the language.

Presenting main material. A characteristic feature of the speech of the late twentieth - early twentieth centuries is, according to scientists, on the one hand, its vulgarization, coarseness, and on the other, euphemization. Euphemisation has a long tradition and one of the most common varieties of wordplay is actively used in microtexts (paremies), works of fiction, nonfiction, media, etc.

Language has always been a playing field. The character of a linguistic sign as a two-sided unit gives almost unlimited possibilities to use the sound, lexical, grammatical form of linguistic units to create certain semantic-stylistic phenomena, to achieve expressive effects. O Taranenko notes that the language game is used to achieve three intersecting goals. First, it is drawing attention to meaning through form; secondly, to create a comic-satirical effect in this way, when the level of content of the mapped units is merely guessed as some cross-cutting association with something. These phenomena were investigated in linguistics by V. Kovalyov, G. Syuta, O. Taranenko, O. Tymchuk and others. Recently, linguists believe that language play is a defining feature of postmodernism.

One of the types of paradigmatic relations existing in the lexical-semantic system of language is synonymy - coincidence in the fundamental meaning, as a rule, while maintaining the differences and nuances of stylistic characteristics of words; synonyms are words that denote the same phenomenon of reality. However, by naming the same thing, synonyms usually call these things differently - either highlighting different things in the named thing, or characterizing the thing from different angles. That is why, as a rule, synonyms are not words that are completely identical to one another. But often "the possibility of assigning different words to one phenomenon is determined not only by their own equivalence or semantic closeness, but by a different attitude or evaluation of the phenomenon" (Shmelev D.N., 2003, p. 145). This is most often associated with the phenomenon of euphemism - an indirect, covert, attenuating definition.

There are several views on the concept of "euphemism" in linguistics. In the broad sense, it is a word or expression that serves in appropriate conditions, situations, that is, discourse, to replace such notations that the speaker interprets as unwanted, not at all polite, too harsh; or an emotionally neutral word or expression that is used instead of synonymous words or expressions that the speaker perceives as obscene, rude, or tactless. In narrow interpretation, it is a word or expression that replaces taboo words.

Telia V. introduces another parameter in the description of the connotation of lexical units - emotional evaluation. By this term, the term researcher refers to the "second wave of evaluation", which expresses the "sense-attitude that imparts the name of illocutionary power. The latter, like a coiled spring, is straightened in expression, causing its perlocutionary effect" (Velya VN, 1973, p. 120). According to this theory, the empathy of euphemisms is the "desire to reach a communicative compromise", that is, to remove, replace the ban, retaining the original content, to hint at the vivid expression of the prototype.

The euphemism is expressed only in connection with the relevant topics and fields of activity - in particular: the names of the parts of the body; nakedness; physiological processes; sex life; politics and something related to it; illnesses and something related to them; death; people's shortcomings (deception, stupidity, drinking, smoking, drugs, drug addiction); physical signs of a person, his faults; Finance and related actions brutality, curses, nicknames; punishment, guilt. In the language of every society there are realities, signs, objects, phenomena, outlined above, which require encoding, darkening, cover. So there is a corresponding system. In addition, since ancient times, there has been a ban, a taboo for naming the phenomena of the other side - traits, devils, etc. By this time, there is a taboo of hunters, fishermen, the taboo of athletes, businessmen is developing, that is, euphemisms-professionalism are formed. Yes, in the communication of police officers it is not accepted to say "sit down", but only "sit down" and so on.

Euphemisms are traditionally used as appropriate stereotypes of linguistic consciousness that, by analogy, give rise to qualitatively new stereotypes. Until now, the Slavs are "alive" forbidden to thank for medicine, water, to ask "Where are you going?" and other. The words or expressions used to render obscene, non-tactful, unspoken linguistic phenomena appear primarily due to the cultural constraints, taste, or tact of the speaker or listener: sew in a fool, stomp eyes, narrow their eyes, shrug their shoulders as fool with a Easter egg, go to the Danube and more.

The euphemistic process is closely linked to the nomination process, in particular the taboo zone system (relevant topics and spheres of life) is consistently distinguished; secondly, the obligatory, most important sign of euphemism - pomp, veiling, concealment, concealment, hint; third, the social (sociolinguistic) trait is the medium of prohibition. It highlights a particular discourse, a situation that needs to be euphemized.

Since ancient times, Ukrainians have not called everything directly related to the crime, namely: criminals, criminal signs of people, types and nature of crime, predisposition to crime, whereabouts of criminals, etc. It was considered a shame to even nominate these negative phenomena out loud. In addition, there was a strong belief that evil spoken in a bad moment could become reality. It concerned the belief in the power of the word, the ability to "cause" trouble, such as a thief in the house.

You can offend a person by using a non-tactile expression, but you can achieve greater effect by using normative expressions that serve to express approval. On the other hand, in specific communication situations, euphemisms, including overly brutal ones, are used not to insult, but to create the effect of trust, or to "release steam" (they are called expletives). A large class of data of verbal units is found in the paremium fund, which make up the names of the criminals, the pronunciation of their characteristics: the word "thief" is replaced, for example, by "wanderer", ie, traveler, cf. get caught in a pantry or in a stable. " By the way, "the pillow is a" stable where calves or sheep stand in winter "(Franko I.Ya., Vol. 1, p. 200); These are some freckles, our neighbors - "So. pagans, criminals, literally: those who have been declared (dismissed) as dishonest (infames) by the government "(Franko I.Ya., Vol. 1, p. 279); In addition, the thief is veiledly called a "guest", cf.: Were they happy to visit? - "Ironically over someone who is caught stealing in someone else's pantry or in the garden and stuffed" (Franko I.Ya., Vol. 1, p. 478); We already had such guests, but the ax was gone - "" Such guests "mean. thieves. They blame on the uninvited, thieving guest, fornicate "(, Franko I.Ya., Vol. 1, p. 478). Linguistic consciousness is also perceived by such a way

of verbalizing the name "thief" as a periphrasis based on synecdoche, cf. This is the story of a man who has been in prison several times "(Franko I.Ya., Vol. 2, p. 75). The thief is also called a way of indirectly pointing to his actions, cf.: He asked without asking, went without shouting - "They talk about a thief" (Franko I.Ya.T.1, p. 225); He took that he did not put - "About the thief" (Franko I.Ya., Vol. 1, p. 225); On what is foolish, it will stick to it - "They speak of a thief who, as they say," steals into the living eyes "" (Franko I.Ya., Vol. 1, p. 485); He looks at what he has not lost - "They talk about a thief who scours at other people's homes" (Franko I.Ya., Vol. 1, p. 493). The abusive nomination "thief" in the language consciousness of Ukrainians also has a reflection on an unfair image, cf. : Have you caught my arm? - «Scil. when you call me a thief"(Franko I.Ya., Vol. 1, p. 432). In addition, given the hyper-hyponomic (generic) semantic relations-values, in the system of parems, the euphemistic ones, which serve to nominate criminals according to their type of crime or its measure, are distinguished: cf. wore - "They talk about a serious criminal, about a son beating his mother, etc." (Franko I.E., Vol. 1, p. 204); Took for the old debt - "They say of a thief who stole some kind of small-fried, small or corrupt thing that was not worth stealing" (Franko I.Ya., Vol. 1, p. 225); He took sin on his soul - "Meaning. he committed a sin, committed some grave crime "(Franko I.Ya., Vol. 1, p. 643); It smells like a throat - "This is a death sentence. They speak of a serious crime "(Franko I.Ya., Vol. 1, p. 643); It cost two fingers and a little fear - "They talk about a" pocket "thief (Franko I.Ya. Vol. 2, p. 396); Swat from Sidog to mare's mother - "They talk about the thieves of the Konokrad from Sidog, Sambir." (Franko IE, Vol. 3, p. 681); Innocent blood to the heavens screams ... crying - "They are talking about murder" (Franko I.Ya., Vol. 2, p. 420).

A number of euphemisms apply to people with a thieving attitude, similar to thieves or those belonging to the perpetrators of crime, cf. ; That's already such a nest of sweat - "So. This is a man of this (bad, thieving) kind "(Franko I.Ya., Vol. 1, p. 500); priority is given to associations that acquire the verb to stick, as well as the human "tool" of crime, its corresponding parts of the body - hands, fingers, cf. : Does it have no sticky fingers? - "Ain't you a thief?" (Franko IE, Vol. 2, p. 463); He needs to look at his fingers - "This man is a thief, he likes to steal" (Franko I.Ya., Vol. 1, p. 772); "What did you give for that?" - "Five Fingers and the Sixth Palm" - "This characterizes the thieves' way of acquiring property (Franko I.Ya., Vol. 1, p. 734); He likes to stick something to his fingers - "They talk about a thief (Franko I.Ya., Vol. 2, p. 653); He has long fingers - "About a Thieving Man" (Franko I.Ya., Vol. 2, p. 652); See on his finger - "Beware of a Thieving Man" (Franko I.Ya., Vol. 2, p. 652); His hands are unclean - "They talk about a thief, a dishonest man" (Franko I.Ya., Vol. 3, p. 63).

Euphemisms are used to nominate actions, actions related to the criminal sphere, criminal activity. Here, we distinguish nominative oppositions, eg: steal - stick, steal - take, steal - get lost, steal - find yourself in someone else's pocket, for example: Lost in another's pocket - "About a pocket thief" (Franko I.Ya., Vol. 1, 104); May it be good to you, as in someone else's pocket - "Being in the other's pocket with your hand -" It means to be a thief. After all, another's pocket will not help "(Franko I.Ya., Vol. 1, p. 23); Wandered to the Godfather in the Larder - "Ironically about a close neighbor caught on the theft (Franko I.Ya., Vol. 1, p. 104); To go astray to the lard - "Ironically about a thief" (Franko I.Ya., Vol. 1, p. 104); Takes, where he did not put - "About a thief or executioner" (Franko I.Ya., Vol. 1, p. 176); He got involved in a bad affair - "He intervened, he shot himself" (Franko I.Ya., Vol. 1, p. 399); He let in clear water - "He

went into a dangerous business, went into risky speculation" (Franko I.Ya., Vol. 1, p. 347). Sometimes such an action is not called at all, but only thought, perhaps perceived only emotionally, which is expressed by exclamation, cf. : Only so on! - "an ironic cry when one is caught in a bad act is saying: if you do so further, then you will come to something decent" (Franko I.Ya., Vol. 1, p. 713), referred to as a positive fact of crime avoidance. , this is endorsed by the collective consciousness, for example: Who fled, the wise - "meaning, avoided a bad case "(Franko I.Ya., Vol. 1, p. 417); nomination of the place where the criminals are in prison, prison sentences are represented by the dichotomy of the prison - Ivanov hut, cf.: Let them visit Ivanov hut! - "Swear by a man in prison: scil., That I should sit in prison when I did this or that" (Franko I.Ya., Vol. 1, p. 310); He was imprisoned in Ivanov's house - "Imprisoned" (Franko I.Ya., Vol. 1, p. 402). In addition, the paremies are based on the use of a precedent name - the geographical name of the place where the prison was located, cf.: And those would lead to Bern! - "Before Bern in the Moravia was taken before the 60-ies of serious criminals for serving punishment" (Franko I.Ya., Vol. 1, p. 370). In addition, these are the characteristic features of prison, such as impurity, dirt, lice, cf. : What am I feeding here for lice? - "Hutsul spoke, complaining that he was being held innocently in custody" (Franko I.Ya., Vol. 1, p. 389); You go to feed your ears - "So. you will go to trouble, you will go to prison "(Franko I.Ya., Vol. 1, p. 362); as well as the factor of "being in captivity, under lock and key", for example: He sits under lock and key - "Locked up, in a locked place, in prison" (Franko I.Ya., Vol. 2, p. 360); The key was locked - "The door was locked behind it, imprisoned" (Franko I.Ya., Vol. 2, p. 360), and also there was a smi in the hardening - "So. in arrest, in distress, in short supply "(Franko I.Ya., Vol. 1, p. 463); We are well here, and we will not be better in the womb - "Hutsul praised himself in this way, ironically, sitting in prison" (Franko I.Ya., Vol. 2, p. 13). In the minds of the people, everything related to criminal activity causes irony, that is, the expressiveness of a positive or neutral evaluation in the presence of a negative evaluation.

Persons representing the sphere of justice, actions of lawyers, judges, investigators do not cause sympathy. Here we come across euphemisms that are accompanied by feelings such as bitter annoyance, mental pain, which arises because there are negative phenomena in the activity of these individuals in the society, cf. only for the ready money that the client gives him, not caring whether the matter is good or not "(Franko I.Ya., Vol. 1, p. 26); The educator, then, is such a gentleman who helps to lie - "the legal profession does not generally enjoy people's sympathy; epithets such as "liar", "lupi" etc. testify to this. " (Franko IE, Vol. 1, p. 26). Robot's statement of black and white and black and white (Nag.) Indicates "the identification of a lawyer with a liar" (they are talking about a liar or a lawyer) (Franko I.Ya., Vol. 3, p. 32). (Lev.); Today he is white and tomorrow is black (Com.) - "about a tough, lying lawyer" (Franko I.Ya., Vol. 2, p. 601); Every thief's mandator, every lawyer abrupt (Luch.) - "a very pessimistic, but painful practice justified condemnation" (Franko I.Ya., Vol. 2, p. 506). Concerning the Investigator: Something was dug up on him - "something was wrong with him, investigated, suspected of something" (Franko I.Ya., Vol. 2, p. 61); To look for winds in the field is "to do a completely unsatisfactory, hopeless business, to look for something or someone without having any hook" (Franko I.Ya., Vol. 1, p. 340); To know the beast on the path - "to know the offender by his act" (3, Vol. 2, p. 271); One eye glimpses - "suspects something or watches over someone" (Franko I.Ya., Vol. 2, p. 633); Ms. Witness, because she is being interrogated by the truth - "a reference to

ancient judicial investigations in which the guilty plea was sought" (Franko I.Ya., Vol. 1, p. 679); "He took not one in his soul" - "they spoke of a dying judge, for whom bad fame went, because he judged unjustly" (Franko I.Ya., Vol. 2, p. 123).

As we can see, the representation of the moral qualities of the objects of these actions is extremely negative, which is confirmed by the statements of well-known axiology researchers regarding the verbalization of the evaluation category. N.Arutyunova points to the fact that everything that happens in any sphere of human activity is "humanized", receiving an axiological sign. The aforementioned researcher notes that the evaluation is related to the prescriptive function of speech, which is implemented in certain types of speech acts, such as "condemnation", "approval", "encouragement", etc.

M. Dmitrovsk writes about the importance of the evaluation component in human life. Like N.Arutyunova, M. Dmitrovskaya sees in the assessment, expressed by the corresponding speaker, the reflection of the personality of this speaker: "In the decision-making process, a person analyzes the situation based on those settings that make up the core of his personality, so it is logical that in different circumstances people behave differently" (MA Dmitrovsk, 1988, p. 8).

Time makes its adjustments not only in the social flow of life, but also in the linguistic sphere. Increasingly, we hear in the language such neologic, from previous times, phrases as "anti-terrorist operation (ATO)", "armed conflict", "armed confrontation", "war in the Donbass", "internally displaced persons", "militias", "fighters" »,« Conflict zone »,« separatists »,« Kremlin cuckoo »and more. It should be noted that the lexical meanings of some words are altered or overgrown with connotations and enriched with new connotations. Thus, the word reform, which was previously considered a valuation-neutral noun, has gained a lasting negative-connotative aura in recent years, because, in the opinion of the society, this term is simply frightening because so far all reforms in the country are accompanied by a decline in the standard of living. New euphemisms are invented and introduced to preserve population tolerance. For example, the word reform, reform, can be replaced by the term modernization, somewhat rethought compared to the recent period, cf. modernizationaction for meaningful words upgrade - 1) change, improve according to modern requirements and tastes (2, 2001, p. 535); Another example of modern euphemism can be the use of the word "optimization", which, by virtue of its latent internal form, is undoubtedly labeled positive in the linguistic consciousness - choosing the best (optimal) among most possible ones, and being more verbal-manipulative, is why an advantage that is optimal and favorable in the context of properties, relationships, and more credible. In addition, such words as optimal means "the most favorable, the best," which most meets certain conditions, requirements; the best possible; optimism - a cheerful and cheerful worldview full of faith in the future; the tendency to see good, bright sides all over, the root of which is related to the lats "optimus -" the best "(2, 2001, p. 677).

The mentioned examples of the total language game make it possible once again to see that not the closeness of the meanings of words, but rather the essential differences in their semantic content and the euphemistic substitutions caused. Therefore, euphemisms not only illustrate the peculiarities of the national linguistic picture of the world. They are expressive stylistic means, allow to vary the language depending on different conditions, to veil and conceal their intentions when necessary,

to avoid communicative conflicts that may arise in the direct communication of different persons, objects and properties, to be spoken artistic persons of expressiveness of speech in different aspects. connotations. The dynamics of euphemistic processes are explained by the person's desire for successful communication, by the timely evaluation and reassessment of the forms of expression that fulfill the function of the implicitness of the negative evaluation in order to improve communication.

We see the prospect of research in describing how euphemisms function in contemporary discourse, how they are transformed.

References:

1. Arapova N. S. (1990) .Evfemyzmi. Lyngvystycheskyj encyklopedycheskyj slovar. Moskva: Sov. encyklopedyya, S. 590.
2. Busel V.T. (2001).Velykyj tlumachnyj slovnyk suchasnoyi ukrayinskoyi movy / Uklad i golov. red. V.T.Busel. Kyiv; Irpin: VTF «Perun», 1440 s.
3. Galyczko-ruski narodni prypravdyky: [u 3-x t]. / [Zibrav, uporyadkuvav i poyasnyv dr. Ivan Franko: 2-e vy`d.] Lviv : Vydavnychyj centr LNU im. Ivana Franka, (2006). T.1. 832 s. T.2.818 s. T.3 .699 s.
4. Dmytrovskaya M.A. (1988). Znanye y mnenye: obraz myra, obraz cheloveka. Logycheskyj analiz yazika. Znanye y mnenye. Moskva: Nauka, S.6-18.
5. Kubryakova E.C. (2007). Kak vpsyvaetsya frazeologyya v novie napravlenyya lyngvystycheskyh issledovanyj /Język. Człowiek. Dyskurs. Szczecin, S. 85-92.
6. Laryn B. A. (1961).Ob evfemyzmah. Problemi yazikoznanyya. Lenyngrad: Nauka, S. 86-92.
7. Malenko O. (2010). Lingvo-estetychna interpretaciya buttya v ukrayinskij poetychnij movotvorchosti (vid folkloru do postmodernizmu): Monografiya. Kharkiv,
8. Telya V. N. (1996). Russkaya frazeologyya. Semantycheskyj, pragmatycheskyj i lyngvokulturologycheskyj aspekti. Moskva : Shkola «Yaziky russoj kulturi», 288 s.
9. Uzhchenko V.D., Uzhchenko D.V. (1973). Frazeologiya suchasnoyi ukrayinskoyi movy. Kyiv: Naukova dumka. 280 s.
10. Shmelev D.N. (2003). Ocherky po semasiology i russkogo yazika. 2-e yzd. M., 244 s.

ЯВИЩЕ ЕВФЕМІЗАЦІЇ У ВІДОБРАЖЕННІ КОМУНІКАТИВНОГО ПРИНЦИПУ ТОЛЕРАНТНОСТІ УКРАЇНЦІВ

Постановка проблеми. Сучасні лінгвістичні дослідження перебувають у руслі антропоцентризму, проте при аналізі дискурсу увага дослідників зосереджується передусім не на людині як суб'єкті пізнання, а на колективній свідомості лінгвокультурного угруповання, що стереотипізує відповідні поняття, явища, факти докільля і нав'язує членам відповідного мовного колективу настанови до ведення комунікації у вигляді мовленнєвих одиниць, які, що дуже важливо, послідовно враховують загальнонародні і національні морально-етичні норми, правила тощо під впливом певних архетипів, вірувань і т. д.

Актуальність теми дослідження. Мова реалізує функцію нав'язування людині уявного світу, з яким їй потрібно ідентифікуватися і в якому їй треба діяти. Не випадково крилатими стали слова М. Гайдеггера про те, що людина є господарем і бранцем мови. При розгляді таких дискурсів треба враховувати потужну дію їх на людину, її поведінку, мисленнєву та комунікативну, тому принцип антропоцентризму у сучасній науковій парадигмі доповнюється не менш впливовим принципом дискурсцентризму, що особливо активізувався сьогодні – у

часи постійного впливу на людину засобів масової інформації, дискурсу влади тощо.

Стан дослідження. Мовознавці активно розробляють проблему впливу різних видів дискурсу, зокрема на людську свідомість. Серед дослідників, праці яких виконані у зазначеному ракурсі, слід назвати передусім таких науковців, як: Арапова Н.С., В. Мокієнко, В. Телія, О. Кубрякова, М.Алефіренко, В. Ужченко, Д. Ужченко, О.М.Кацев, А.Б.Прудивус, Е.Е.Тюріна, Н.М.Потапова. При цьому евфемізми розглядають дещо у більш новому форматі, надаючи їм статусу дискурсивних виразів (*Кубрякова Е.С., 2007, с. 85-92*).

Мета і завдання цієї наукової розвідки — визначення лінгвокультурної ролі та функційного навантаження поширених у мові евфемізмів.

Виклад основного матеріалу. Характерною рисою мовлення кінця ХХ – початку ХХІ сторіччя є, як зауважують науковці, з одного боку, його вульгаризація, згрубілість, а з іншого, – евфемізація. Евфемізація має давні традиції і одна з найпоширеніших різновидів гри в слова активно застосовується в мікротекстах (пареміях), художніх творах, публіцистичних творах, засобах масової інформації тощо.

Мова в усі часи була полем для гри. Характер мовного знаку як двосторонньої одиниці дає практично необмежені можливості використовувати звукову, лексичну, граматичну форму мовних одиниць для створення певних семантико-стилістичних явищ, досягнення виражальних ефектів. О.Тараненко зазначає, що мовна гра використовується для досягнення трьох основних цілей, що можуть перетинатися. По-перше, це привернення уваги до значення через форму; по-друге, для створення в такий спосіб комічно-сатиричного ефекту, коли рівень змісту зіставляюваних одиниць лише вгадується як якісь наскрізні асоціації з чим-небудь. Ці явища досліджували в лінгвістиці В.Ковальов, Г.Сюта, О.Тараненко, О.Тимчук та інші. В останній час серед мовознавців побутує думка, що мовна гра – визначальна риса постмодернізму.

Одним із видів парадигматичних відносин, що існують в лексико-семантичній системі мови є синонімія – співпадіння за основним значенням, як правило, при збереженні відмінностей і відтінках стилістичної характеристики слів; синоніми – слова, що позначають одне й те саме явище дійсності. Однак, називаючи одне і те саме, синоніми зазвичай називають ці речі по-різному – або виділяючи в названій речі різноманітні її сторони, або характеризуючи цю річ з різних точок зору. Саме тому, синоніми, як правило, не являються словами, абсолютно ідентичними одне з одним. Але часто «можливість віднесення різних слів до одного явища визначається не тільки їх власною рівнозначністю чи смисловою близькістю, а різним відношенням чи оцінкою даного явища» (*Шмелев Д.Н., 2003, с. 145*). З цим у більшості пов'язане явище евфемізації – непрямого, прикритого, пом'якшуючого визначення.

З приводу поняття «евфемізм» у мовознавстві існує кілька поглядів. За широкого розуміння – це слово чи вираз, що слугують у відповідних умовах, ситуаціях, тобто дискурсі, для заміни таких позначень, які мовець тлумачить як небажані, не зовсім ввічливі, надто різкі; чи емоційно нейтральне слово або вираз, що його використовують замість синонімічних слів чи виразів, які мовець усвідомлює як непристойні, грубі чи нетактовні. У вузькому трактуванні – це слово чи вираз, що замінює табуйовані слова.

Телія В. вводить ще один параметр в описі коннотації лексичних одиниць – емотивну оцінку. Під цим терміном названа дослідниця розуміє «другу хвилю оцінки», що виражає «почуття-ставлення, яке надає найменуванню ілюктивної сили. Остання, як згорнута пружина, розпрямляється у висловлюванні, викликаючи його перлюктивний ефект» (Телія В.Н., 1973, с. 120). Згідно із цією теорією, емпатія евфемізмів – це «прагнення досягнути комунікативного компромісу», тобто зняти, замінити заборону, зберігаючи вихідний зміст, натякнути на яскраву експресію прототипу.

Евфемізація виражається лише у зв'язку із відповідними темами і сферами діяльності – це зокрема: назви частин тіла; нагота; фізіологічні процеси; сексуальне життя; політика і дещо, що з нею пов'язане; хвороби і дещо, що з ними пов'язане; смерть; недоліки людей (обман, нерозумність, пияцтво, паління, наркотики, наркоманія); фізичні ознаки людини, її вади; фінанси та дії, що з ними пов'язані; брутальність, прокляття, клички; покарання, провина. У мові кожного соціуму існують реалії, ознаки, предмети, явища, окреслені вище, що потребують кодування, затемнення, прикриття. Так виникає відповідна система. Крім того, ще з давніх часів існувала заборона, табу на називання явищ потойбіччя – чорта, диявола тощо. До цього часу існує табу мисливців, риболовів, розвивається табу спортсменів, бізнесменів, тобто формуються евфемізми-професіоналізми. Так, у комунікації міліціонерів не прийнято говорити «сідайте», а лише «присідайте» тощо.

Евфемізми вживаються за традицією як відповідні стереотипи мовної свідомості, що за аналогією породжують якісно нові стереотипи. До цього часу «живими» у слов'ян є заборони дякувати за ліки, воду, питати «Куди йдеш?» та інше. Слово чи вираз, що їх використовують для вуалізації непристойних, нетактовних, неблагозвучних мовних явищ, з'являються передусім у зв'язку із культурними обмеженнями, смаком і тактом мовця чи слухача: *пошити в дурні, топтати ряст, зажмурити очі, знизити плечима, як дурень з писанкою, поїхати за Дунай* тощо.

Процес евфемізації тісно пов'язаний із процесом номінації, зокрема послідовно виокремлюється система зон табу (відповідні теми і сфери життя); по-друге, обов'язкова, найважливіша ознака евфемізації – пом'якшення, вуалізація, прикриття, приховування, натяк; по-третє, соціальна (соціолінгвістична) ознака – це середовище заборони. Тут виокремлюється конкретний дискурс, ситуація, що потребує евфемізації.

З давніх часів українці не називали прямо усе, що пов'язано зі злочином, а саме: злочинців, злочинні ознаки людей, види і характер злочину, схильності до злочину, місце перебування злочинців тощо. Уважалось ганьбою навіть прямо вголос номінувати, називати ці негативні явища. Крім того, сильною була віра у те, що лихе, сказане у недобру хвилину може стати реальністю. Це стосувалося віри у силу слова, можливість «накликати» біду, наприклад *злодія в хату*.

Людину можна образити, уживши на її адресу нетактовний вираз, але можна досягнути більшого ефекту, вживаючи нормативні вирази, що слугують для вираження схвалення. З іншого боку, в конкретних ситуаціях спілкування евфемізми, зокрема й занадто брутальні, використовуються не для образи, а для створення ефекту довіри, або для «випускання пари» (їх називають експлетивами). Великий клас даних вербальних одиниць знаходимо у паремійному фонді, що становлять назви злочинців, омовлення їхньої характеристики: слово «**злодій**»

замінюється, наприклад, на «вандрівник», тобто мандрівник, порівн.: **Вандрівник** – *завандрував в половник* – «жартують із злодія, якого зловлять у коморі або в стайні». До речі, «половник – це «стаєнка, де зимою стоять телята або вівці» (Франко І.Я., Т.1, с. 200); *То якісь віволаники, ни сусіди* – «Знач. поганці, злочинці, дослівно: такі, яких з уряду оголошено (виволано) яко безчесних (infames)» (Франко І.Я., Т.1, с. 279); крім того, *злодія* завуальовано прийнято називати «**гостем**», порівн.: *А чи раді були гостям?* – «Іронізують над таким, якого вловлено на якісь крадіжці в чужій коморі або в саду, і набито» (Франко І.Я., Т.1, с. 478); *Були вже в нас такі гості, та сокирка пропала* – «“Такі гості” знач. злодії. Кепкують із непрошеного, злодійкуватого гостя, прибуду» (Франко І.Я., Т.1, с. 478). Мовна свідомість сприймає й такий спосіб вербалізації імені «злодій», як перифраза, заснована на синекдосі, порівн.: *Дубової каші наївся* – «Львівські арештанти називають ячмінну кашу дубовою. Отсю приповідку говорять про такого, що вже не раз сидів у тюрмі» (Франко І.Я., Т.2, с. 75). Злодія називають також способом непрямой вказівки на його вчинки, порівн.: *Взьив не питавши, пішов не дькувавши* – «Говорять про злодія» (Франко І.Я., Т.1, с. 225); *Взьив, що не положив* – «Про злодія» (Франко І.Я., Т.1, с. 225); *На що глипне, то до него прилипне* – «Говорять про злодія, що, як то кажуть, ”краде в живі очі”» (Франко І.Я., Т.1, с. 485); *Глядає того, чого не загубив* – «Говорять про злодія, який нишпорить по чужих хатах» (Франко І.Я., Т.1, с. 493). Образлива номінація «**злодій**» у мовній свідомості українців має і рефлексію на несправедливу образу, порівн.: *Вхопив єс мі за руку?* – «Scil. коли мене називаєш злодієм» (Франко І.Я., Т.1, с. 432). Крім того, враховуючи гіпер-гіпонімічні (родо-видові) семантичні відношення-значення, у системі паремій виокремлюють евфемістичні, що слугують для номінації злочинців у відповідності від типу їх злочину чи його міри, порівн.: *Не варт, аби го земљи сьвѣта на собі носила* – «Говорять про **тяжкого злочинця**, про сина, що б’є матір і т. и.» (Франко І.Я., Т.1, с. 204); *Взьив за старий довг* – «Говорять про злодія, що вкрав якусь маловарту, дрібну або зопсовану річ, якої не варто було красти» (Франко І.Я., Т.1, с. 225); *Взяв гріх на душу* – «Знач. допустився гріха, зробив якийсь **тяжкий злочин**» (Франко І.Я., Т.1, с. 643); *То горлом пахне* – «Се грозить смертною карою. Говорять про **тяжкий злочин**» (Франко І.Я., Т.1, с. 643); *Коштувало го – два пальці і страху трошка* – «Говорять про «**кишенькового**» злодія (Франко І.Я., Т.2, с. 396); *Сват із Сідого до кобильчої мамі* – «Говорять про **злодіїв конокрадів** із Сідого, самбірського пов.» (Франко І.Я., Т.3, с. 681); *Невинна кров до неба кричить... волає* – «Говорять про **вбійство**» (Франко І.Я., Т.2, с. 420).

Низка евфемізмів стосується **людей злодійкуватої вдачі**, подібних на злодіїв або таких, що належать до роду злочинців, порівн.: *То дідьчий накоренок* – «Се людина з поганого, **злодійкуватого роду**» (Франко І., Т.1, с. 681); *То вже такого гнізда потьи* – «Знач. Се чоловік такого (**поганого, злодійкуватого) роду**» (Франко І.Я., Т.1, с. 500); пріоритет тут надається асоціаціям, що їх набуває дієслово *липнути*, а також людський «інструмент» злочину, відповідні його частини тіла – *руки, пальці*, порівн.: *Чи не має він липких пальців?* – «Чи не **злодійкуватий?**» (Франко І.Я., Т.2, с. 463); *Йому сі треба дивити на пальці* – «Се чоловік **злодійкуватий**, любить украсти» (Франко І.Я., Т.1, с. 772); *”Що-с дав за то?” – “П’ять пальців і шесту долоню”* – «Так характеризують **злодійський спосіб** набування власності (Франко І.Я., Т.1, с. 734); *Любит му децю до пальців*

прилипнути – «Говорять про злодійкуватого чоловіка (Франко І.Я., Т.2, с. 653); **Довгі пальці має** – «Про злодійкуватого чоловіка» (Франко І.Я., Т.2, с. 652); **Диви му сі на пальці** – «Остерігають перед злодійкуватим чоловіком» (Франко І.Я., Т.2, с. 652); **В нього руки нечисті** – «Говорять про злодійкуватого, несовісного чоловіка» (Франко І.Я., Т.3, с. 63).

Евфемізми використовуються для номінування діянь, вчинків, що пов'язані із злочинною сферою, злочинною діяльністю. Тут виокремлюємо номінативні опозиції, порівн.: **вкрасти** – **прилипнути**, **вкрасти** – **взяти**, **вкрасти** – **заблудити**, **вкрасти** – **опинитися в чужій кишені**, наприклад: **Заблудив до чужої кишені** – «Про кишенькового злодія» (Франко І.Я., Т.1, с. 104); **Бодай тобі добро було, як в чужій кишені** – «Опинитися в чужій кишені рукою – «Значить бути злодієм. Зрештою, чужа кишеня не запоможе» (Франко І.Я., Т.1, с. 23); **Заблудив до кума в комору** – «Іронічно про близького сусіда, зловленого на крадіжці (Франко І.Я., Т.1, с. 104); **Заблудити на вишку до сала** – «Іронічно про злодія» (Франко І.Я., Т.1, с. 104); **Бере, де не положив** – «Про злодія або ексекютора» (Франко І.Я., Т.1, с. 176); **Впутав сі в погану справу** – «Вмішався, встряв» (Франко І.Я., Т.1, с. 399); **Пустив сі на бистру воду** – «Пішов на небезпечне діло, вдався в ризиковну спекуляцію» (Франко І.Я., Т.1, с. 347). Інколи взагалі така дія не називається, але лише мислиться, можливо, сприймається лише емоційно, що виражається вигуком, порівн.: **Лиш так далі!** – «іронічний окрик, коли кого придибають на якімось поганім ділі, мовляв: лиш так далі роби, то вже дійдеш до чогось порядного» (Франко І.Я., Т.1, с. 713), вказується як на позитивний факт уникнення злочину, це схвалюється колективною свідомістю, наприклад: **Хто втік, той мудрий** – «знач. уникнув погані справи» (Франко І.Я., Т.1, с. 417); **номінування місця**, де перебувають злочинці, відбувають покарання в'язні репрезентовано дихотомією **в'язниця** – **Іванова хата**, порівн.: **Бодай їм відвідав Іванову хату!** – «Кленися чоловік тюрмою: scil., щоб я в тюрмі сидів, коли я се або те зробив» (Франко І.Я., Т.1, с. 310); **Всадили го до Іванової хати** – «Посадили до в'язниці» (Франко І.Я., Т.1, с. 402). Крім того, паремії базуються на використанні прецедентного імені – **географічної назви місця, де знаходилася в'язниця**, порівн.: **А водили би ті до Берна!** – «До Берна на Мораві водили ще до 60-их років тяжких злочинців для відбування кари» (Франко І.Я., Т.1, с. 370). Крім того, йдеться про характерні ознаки в'язниці, зокрема **нечистоплотність, бруд, наявність вошей**, порівн.: **А я тут за шо воши годую?** – «Говорив Гуцул, жалуючися на те, що його безвинно держать у арешті» (Франко І.Я., Т.1, с. 389); **Підеш вуши годувати** – «Знач. зійдеш на біду, підеш до в'язниці» (Франко І.Я., Т.1, с. 362); а також чинник «**перебування в неволі, під ключем**», наприклад: **Він під ключом сидит** – «Під замком, у замкненім місці, в тюрмі» (Франко І.Я., Т.2, с. 360); **На ключ замкнули** – «Замкнули за ним двері, ув'язнили» (Франко І.Я., Т.2, с. 360), а також **Був сми в гарті** – «Знач. в арешті, в біді, в недостатку» (Франко І.Я., Т.1, с. 463); **Добре ми тут, і в материні утробі ліпше ми не буде** – «Так собі **прихвалював** Гуцул, **іронізуючи**, сиджене в тюрмі» (Франко І.Я., Т. 2, с. 13). У свідомості народу усе, що пов'язано із злочинною діяльністю, викликає іронію, тобто експліцитність позитивної або нейтральної оцінки при наявності оцінки негативної.

Не викликають симпатії особи, які представляють сферу правосуддя, діяння адвокатів, суддів, слідчих. Тут натрапляємо на евфемізми, що

супроводжуються такими почуттями, як гірка досада, душевний біль, який виникає з причини, що у суспільстві існують негативні явища у діяльності даних осіб, порівн.: *Адукаат готовому дивит си* (Жаб'є), тобто «адвокат дивиться лише на готові гроші, які дає йому клієнт, не дбаючи, чи справа добра, чи ні» (Франко І.Я., Т.1, с. 26); *Адукаат, то такий пан, що помагає брехати* – «адвокатське ремесло загалом не користується симпатією в народі; про се свідчать такі епітети, як “брехунець”, “лупій” і т. п.» (Франко І.Я., Т.1, с. 26). На ототожнення адвоката з брехуном указує вислів *Робит з чорного біле, а з білого чорне* (Наг.) – «говорять про брехуна або про адвоката» (Франко І.Я., Т.3, с. 32), *Нині білит, завтра чорнит* (Льв.); *Нині в него біле, а завтра чорне* (Ком.) – «про крутого, брехливого адвоката» (Франко І.Я., Т.2, с. 601); *Кождий мандатор злодій, кождий адвокат крутій* (Луч.) – «дуже песімістичний, але болячою практикою оправданий осуд» (Франко І.Я., Т.2, с. 506). Щодо **слідчого**: *Щось по ньому доскопитили* – «щось недоброго за ним **дослідили**, в чомусь підозрюють його» (Франко І.Я., Т.2, с. 61); *Вітра в полі шукати* – «робити зовсім неодоладну, безнадійну справу, шукати чогось або когось, не маючи ніякої зачіпки» (Франко І.Я., Т.1, с. 340); *Знати звіра по тропі* – «знати злочинця по його вчинку» (3, Т.2, с. 271); *Одним оком зиркає* – «**підозрює** щось або стежить за кимось» (Франко І.Я., Т.2, с. 633); *Г-ця свідок, бо ся в неї правди допитують* – «згадка про давні судові слідства, в яких буками добивалися визнання вини» (Франко І.Я., Т.1, с. 679); *«Не єдного на душу взяв»* – «говорили про помираючого **суддю**, за якого йшла погана слава, бо судив несправедливо» (Франко І.Я., Т.2, с. 123).

Як бачимо, репрезентація моральних якостей об'єктів названих діянь є виключно негативною, що підтверджується висловлюваннями відомих дослідників в галузі аксіології відносно вербалізації категорії оцінки. Н.Арутюнова вказує на той факт, що все, що відбувається в будь-якій сфері людської діяльності, «гуманізується», отримуючи аксіологічний знак. Названа дослідниця зауважує, що оцінка пов'язана з прескриптивною функцією мовлення, що реалізується в певних типах мовленнєвих актів, серед яких такі, як «осуд», «схвалення», «заохочення» тощо.

Про важливість оцінного компоненту в житті людини пише М.Дмитровська. Як і Н.Арутюнова, М.Дмитровська вбачає в оцінці, яку виражає відповідний мовець, відображення особистості цього мовця: «У процесі прийняття рішення людина аналізує ситуацію, виходячи з тих установок, які складають ядро його особистості, тому логічно, що у різних обставинах люди поведуть себе по-різному» (Дмитровська М.А., 1988, с. 8).

Час вносить свої корективи не лише у суспільний плин життя, але й у мовну сферу. Все частіше у мові чуємо такі неологічні, з огляду попередніх часів, словосполучки як «*антитерористична операція (АТО)*», «*збройний конфлікт*», «*збройне протистояння*», «*війна на Донбасі*», «*внутрішні переселенці*», «*ополченці*», «*бойовики*», «*зона конфлікту*», «*сепаратисти*», «*кремлівська зозуля*» тощо. Слід відзначити, що лексичні значення деяких слів змінюються або обростають співзначеннями та збагачуються новими конотаціями. Так, слово *реформа*, яке попередньо вважалось оцінно-нейтральним іменником, за останні роки набуло стійкого негативно-конотативного ореолу, бо на думку суспільства цей термін вже просто лякає через те, що поки-що усі реформи в країні супроводжуються падінням життєвого рівня людей. Для збереження

толерантності населення вигадують і вводять нові евфемізми. Наприклад слова *реформа, реформувати*, можна замінити на термін *модернізація*, дещо переосмислене порівняно з недавнім періодом, пор. *модернізаціядія* за знач.дієсл. *модернізувати* – 1) змінювати, вдосконалювати відповідно до сучасних вимог і смаків (2, 2001, с. 535); Ще одним прикладом сучасної евфемізації може бути використання слова «*оптимізація*», яке, в силу своєї прихованої внутрішньої форми, в мовній свідомості безсумнівно марковане позитивно – вибір найкращого (оптимального) серед більшості можливих і воно для вербально-маніпулятивних операцій є тим, чому більше надають перевагу, що є оптимальним і сприятливим у контексті властивостей, співвідношень і те, що більше викликає довіру. Крім цього, такі слова як *оптимальний* означає «найбільш сприятливий, найкращий», який найбільш відповідає певним умовам, вимогам; найкращий із можливих; оптимізм – бадьоре і життєрадісне світосприйняття, сповнене віри в майбутнє; схильність у всьому бачити хороші, світлі сторони», корінь яких пов'язаний з лат «*optimus* – «найкращий» (2, 2001, с. 677).

Згадані приклади тотальної мовної гри дозволяє ще раз переконатися в тому, що не близькістю значень слів, а саме суттєвими відмінностями в їх семантичному змісті і викликані евфемістичні заміни. Отже, евфемізми не тільки ілюструють особливості національної мовної картини світу. Вони є виразним стилістичним засобом, дозволяють варіювати мову залежно від різних умов, вуалювати і приховувати за необхідності свої наміри, уникати комунікативних конфліктів, які можуть виникнути при безпосередній комунікації різних осіб, предметів і властивостей, бути промовистими художніми асоціаціями виразності мовлення в аспекті створення різноманітних смислових коннотацій. Динаміку процесів евфемізації пояснюємо прагненням людини до успішної комунікації, повсякчасним оцінюванням і переоцінюванням форм висловлювання, що виконують функцію імпліцитності негативної оцінки задля покращення спілкування.

Перспективу дослідження вбачаємо у потребі опису того, як функціонують евфемізми у сучасному дискурсі, як вони трансформуються.

Список використаних джерел:

1. Арапова Н. С. (1990). Эвфемизмы. Лингвистический энциклопедический словарь. Москва : Сов. энциклопедия, С. 590.
2. Бусел В.Т. (2001). Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад і голов. ред. В.Т.Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 1440 с.
3. Галицько-руські народні приповідки: [у 3-х т.] / [Зібрав, упорядкував і пояснив др. Іван Франко: 2-е вид.] Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, (2006). Т.1. 832 с. Т.2 .818 с. Т.3 .699 с.
4. Дмитровская М.А. (1988). Знание и мнение: образ мира, образ человека. Логический анализ языка. Знание и мнение. Москва: Наука, С.6-18.
5. Кубрякова Е.С. (2007). Как вписывается фразеология в новые направления лингвистических исследований / *Язык. Человек. Дискурс*. Szczecin, S. 85-92.
6. Ларин Б. А. (1961). Об эвфемизмах. Проблемы языкознания. Ленинград: Наука, С. 86-92.
7. Маленко О. (2010). Лінгво-естетична інтерпретація буття в українській поетичній мовотворчості (від фольклору до постмодернізму): Монографія. Харків.
8. Телия В. Н. (1996). Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты. Москва : Школа «Языки русской культуры», 288 с.
9. Ужченко В.Д., Ужченко Д.В. (1973). Фразеологія сучасної української мови. Київ: Наукова думка. 280 с.
10. Шмелев Д.Н. (2003). Очерки по семасологии русского языка. 2-е изд. М., 244 с.